

PŘEDMLUVA

Vyhlášením roku 2013 Evropským rokem občanů se orgány Evropské unie pomyslně přihlásily také ke dvacátému výročí ratifikace maastrichtské smlouvy, která vstoupila v účinnost 1. listopadem 1993. Jedním z výdobytků tohoto významného smluvního dokumentu, jímž byla poprvé do primárního práva uvedena Smlouva o EU a podstatně novelizována dosavadní Smlouva o EHS pod novým názvem Smlouva o ES, bylo zavedení institutu evropského občanství.

Evropské komunitární právo bylo od svých počátků konstruováno jako právo ekonomické povahy. Postupem času byly ovšem komunitární soudy stále častěji a častěji konfrontovány s dotyky právních vztahů založených na ekonomickém prvku s prvky občanskými. Ještě dávno před maastrichtskou smlouvou vyslovil v roce 1974 Soudní dvůr ES právní názor, že základní práva jsou společným ústavním principem členských států a jsou tudíž významným principem práva evropského. Také základní princip komunitárního práva, totiž princip zákazu diskriminace, významně rozšířil své meze. Interpretací hranice zákazu diskriminace podle státní příslušnosti v rámci předmětu Smlouvy o EHS, tedy toliko v limitech ekonomických vztahů, byla Soudním dvorem postupně rozšiřována o zákaz diskriminace na základě významných lidskoprávních kategorií, jakými je například zákaz diskriminace podle pohlaví, vyznání, politického přesvědčení apod. V neposlední řadě občanský prvek obohatil a rozšířil dosavadní volný pohyb pracovníků a svobody usazování toliko na ekonomickém základě a vyústil tak v novou kategorii volného pohybu osob, jež začala naplno fungovat spuštěním vnitřního trhu EU roku 1993. V dnešní době, kdy máme základní katalog práv a svobod v EU – Listinu základních práv EU, je občanství Evropské unie spojováno s řadou právních vztahů, jejichž místo v evropském právu jsme si před dvaceti lety mohli představit jen velmi obtížně. Je předně spojeno s prostorem svobody, bezpečnosti a práva, včetně trestněprávních aspektů této dnešní výlučně sdílené pravomoci EU a členských států. Zasahuje též oblasti jako ochrana osobních údajů, ale třeba i ochranu bankovního tajemství.

Dne 22. října 2013 proběhla na Právnické fakultě Univerzity Karlovy mezinárodní konference „Práva a povinnosti spojené s občanstvím Unie“ v rámci spolupráce programů rozvoje vědních oblastí na Univerzitě Karlově P 04, P 05 a P 06 a ve spolupráci s Úřadem vlády České republiky. Konference proběhla v dopoledním zasedání v plénu a v odpoledním zasedání ve třech panelech: Volný pohyb občanů Unie, Pracovněprávní

a sociální aspekty občanství Unie a Mezinárodní a lidskoprávní aspekty občanství Unie. Jednotlivá vystoupení byla řečníky zpracována do odborných statí, které budou postupně prezentovány v ediční řadě Acta Universitatis Carolinae – Iuridica.

Předkládané číslo shromažďuje výstupy z prvního panelu. Název panelu se od názvu čísla odlišuje, čímž jsme chtěli vyjádřit akcent a aktuálnost jednotlivých příspěvků, jakož na diversitu témat, která odráží vysokou míru valenční schopnosti agendy práv občanů Unie.

*Prof. JUDr. PhDr. Michal Tomášek, DrSc.
vedoucí katedry evropského práva Právnické fakulty Univerzity Karlovy*